

Senaste version av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:17) om läkarnas specialiseringstjänstgöring

Detta är den senaste internetversionen av författningen. Här presenteras föreskrifter och allmänna råd i konsoliderad form, det vill säga med alla gällande bestämmelser och rekommendationer från grundförfattningen och ändringsförfattningar.

Observera att denna föreskrift är upphävd genom ikraftträdandet av [SOSFS 2015:8](#) och ska därför endast tillämpas enligt övergångsbestämmelserna i den föreskriften.

Observera att det är den tryckta versionen av författningen som gäller. Kontrollera därför alltid texten mot den tryckta versionen. För uppgift om använda bemyndiganden och ikraftträdandebestämmelser, se respektive författning.

Ändrad: t.o.m. SOSFS 2012:8

1 kap. Tillämpningsområde och ordförklaringar

1 § Dessa föreskrifter ska tillämpas på legitimerade läkares vidareutbildning för att uppnå specialistkompetens enligt 4 kap. 8 § patientsäkerhetslagen (2010:659). (SOSFS 2012:8)

2 § Följande begrepp och termer används i dessa föreskrifter och allmänna råd:

avsedd specialistkompetens	den specialistkompetens som den legitimerade läkare som genomgår specialiseringstjänstgöring (ST-läkaren) avser att uppnå med den planerade utbildningen
handledare	person som kontinuerligt och i dialogform stödjer och vägleder samt bedömer en medarbetare avseende dennes professionella utveckling
instruktion	anvisning från en medarbetare till ST-läkaren om verksamhetsspecifika tekniker eller tillvägagångssätt utan att denne samtidigt ansvarar för ST-läkarens professionella utveckling
instruktör	medarbetare som ger ST-läkaren anvisningar om verksamhetsspecifika tekniker eller tillvägagångssätt utan att samtidigt ansvara för ST-läkarens professionella utveckling
studierektor	läkare med specialistkompetens som utgör en organisatorisk stödfunktion till verksamhetschef, handledare och ST-läkare. En studierektors ansvarsområde kan avse en eller flera utbildande enheter, del av eller helt landsting, region eller motsvarande
verksamhetschef	befattningshavare som svarar för verksamheten
vårdgivare	fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt bedriver hälso- och sjukvård ¹

(1) För specialiteten Rättsmedicin, och för specialiteten Rättspsykiatri i tillämpliga delar, gäller vad som anges om vårdgivare i stället Rättsmedicinalverket.

2 kap. Grunderna för specialiseringstjänstgöringen

1 § Av 4 kap. 1 § patientsäkerhetsförordningen (2010:1369) framgår det att för att en legitimerad läkare ska uppnå specialistkompetens ska han eller hon förvärva de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som föreskrivs för specialistkompetensen genom att under minst fem år genomgå specialiseringstjänstgöring. Denna ska fullgöras genom tjänstgöring som läkare under handledning och genom deltagande i kompletterande utbildning. (SOSFS 2012:8)

2 § Semester och jourkompensationer får tillgodoräknas i specialiseringstjänstgöringen.

3 § Om specialiseringstjänstgöringen fullgörs på deltid, ska tjänstgöringstiden förlängas så att den sammanlagda tiden motsvarar heltid under minst fem år.

3 kap. Kvalitetsaspekter på specialiseringstjänstgöringen

1 § Vårdgivaren ska ge direktiv och se till att det finns dokumenterade rutiner så att specialiseringstjänstgöringen kan genomföras och regelbundet utvärderas för att säkerställa en hög och jämn kvalitet i specialistutbildningen.

Tjänstgöring och utbildningsprogram

2 § Vårdgivaren ska ansvara för att det finns tillgång till en studierektor som ska vara läkare med specialistkompetens samt ska ha genomgått handledarutbildning.

3 § Verksamhetschefen ska ansvara för att

1. en handledare utses för den legitimerade läkare som genomgår specialiseringstjänstgöring (ST-läkaren),

Senaste version av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:17) om läkarnas specialiseringstjänstgöring

2. ett individuellt utbildningsprogram i enlighet med målbeskrivningens krav upprättas och fastställs i samråd med handledaren och ST-läkaren,
3. teoretiska utbildningsmoment och kurser i enlighet med målbeskrivningens krav planeras in i utbildningsprogrammet, och
4. utbildningsprogrammet revideras regelbundet och därutöver vid behov i samråd med handledaren och ST-läkaren.

Allmänna råd

Kurser under specialiseringstjänstgöringen bör vara kvalitetsgranskade. Ett exempel på detta är de efter en tydlig standard kvalitetsgranskade kurser som Institutet för professionell utveckling av läkare i Sverige (IPULS) annonserar.

I en studierektors arbetsuppgifter bör ingå att vara organisatorisk stödfunktion till verksamhetschefer, handledare och ST-läkare. Studierektorn bör bl.a. delta i upprättandet av utbildningsprogram, utarbeta introduktionsprogram och se till att handledarna har för området relevant kompetens.

Tillgången till läkare med relevant specialistkompetens och andra medarbetare hos verksamheter med specialiseringstjänstgöring bör motsvara behovet av nödvändiga handledar- och instruktörsinsatser.

Verksamheter där specialiseringstjänstgöring bedrivs bör vara så allsidiga att kraven på kompetens i målbeskrivningen ska kunna uppnås. Det bör finnas lokaler och utrustning i den omfattning samt till den standard som krävs för att målbeskrivningens krav kan uppnås.

Samtliga ST-läkare bör ha tillgång till regelbunden samt planerad intern och extern utbildning liksom möjlighet till regelbundet avsatt tid för självstudier. Verksamheten bör även erbjuda möjligheter för ST-läkaren att delta i forsknings- och kvalitetsutvecklingsarbete.

Handledning och instruktioner

4 § Av 4 kap. 1 § patientsäkerhetsförordningen (2010:1369) framgår det att specialiseringstjänstgöringen ska genomföras under handledning. (SOSFS 2012:8)

Allmänna råd

Handledningen bör ges regelbundet och med största möjliga kontinuitet samt vara överenskommen och utgå från det individuella utbildningsprogrammet.

ST-läkaren bör, utöver handledning, fortlöpande ges nödvändiga instruktioner i tjänstgöringen med återkoppling från verksamhetens medarbetare.

5 § Handledaren ska ha specialistkompetens i den avsedda specialiteten samt ska ha genomgått handledarutbildning.

Allmänna råd

Handledningen bör innehålla handledning, pedagogik, kommunikation och etik.

Dokumentation, bedömning och utvärdering

6 § Verksamhetschefen ska ansvara för att en fortlöpande bedömning av ST-läkarens kompetensutveckling görs regelbundet utifrån målbeskrivningen och utbildningsprogrammet under hela specialiseringstjänstgöringen.

7 § ST-läkaren ska, med stöd av sin handledare, fortlöpande dokumentera uppnådd kompetens och förvärvade kunskaper.

Allmänna råd

Handledaren bör fortlöpande stödja och vägleda samt bedöma ST-läkarens kompetensutveckling.

Den fortlöpande bedömningen av ST-läkarens kompetensutveckling bör

- omfatta alla aspekter av specialiseringstjänstgöringen och alla de mål som målbeskrivningen omfattar,
- göras med på förhand kända och överenskomna metoder, och
- som huvudregel görs internt inom verksamheten.

Om brister föreligger i ST-läkarens kompetens, bör det leda till förbättringar i dennes utbildningsprogram, i verksamhetens utbildningsinsatser eller, i förekommande fall, genom tydligare krav på ST-läkarens insatser.

Verksamhetschefen, eller den läkare med avsedd specialistkompetens till vilken verksamhetschefen har gett uppdraget, bör med ST-läkaren hålla regelbundna kompetensutvecklingssamtal, som bör dokumenteras.

Senaste version av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:17) om läkarnas specialiseringstjänstgöring

Handledaren bör dokumentera sina samtal med ST-läkaren. Även ST-läkaren bör dokumentera handledar- och kompetensutvecklingssamtalen.

8 § Vårdgivaren ska ge direktiv och säkerställa att det finns dokumenterade rutiner för hur verksamheter med specialiseringstjänstgöring regelbundet ska granskas genom externa inspektioner.

Den inspekterande enheten och den inspekterade verksamheten får inte ha ekonomiska, administrativa eller organisatoriska kopplingar till varandra.

Granskningen ska avse de krav som ställs i 1–7 §§ samt tillhörande allmänna råd. (SOSFS 2012:8)

Allmänna råd

En granskning enligt 8 § kan göras i enlighet med SPUR-inspektionsmodellen (en modell för extern granskning som tagits fram av Sveriges läkarförbunds och Svenska Läkaresällskapets stiftelse för utbildningskvalitet).

4 kap. Sammanslagna specialiteter m.m.

1 § För specialistkompetens i klinisk immunologi och transfusionsmedicin, klinisk bakteriologi och virologi samt arbets- och miljömedicin ska det finnas två ansvariga verksamhetschefer och två ansvariga handledare.

Det som anges i detta kapitel om verksamhetschef avser även den läkare med avsedd specialistkompetens till vilken verksamhetschefen har gett uppdraget.

Undantag från kravet på dubbla verksamhetschefer får göras om verksamhetschefen har dubbla specialistkompetenser enligt ovan eller har specialistkompetens enligt den specialitetsförteckning som anges i 5 kap. 2 §. Samma undantag ska gälla för kravet på handledarna. (SOSFS 2012:8)

2 § Verksamhetscheferna som avses i 1 § första stycket ska tillsammans ha för aktuell sammanslagen specialitet avsedd specialistkompetens. Samma krav gäller för handledarna.

Det betyder att verksamhetscheferna respektive handledarna ska ha specialistkompetens i

1. klinisk immunologi respektive transfusionsmedicin för specialiteten klinisk immunologi och transfusionsmedicin,
2. bakteriologi respektive virologi för specialiteten klinisk bakteriologi och virologi, och,
3. företagshälsövård respektive yrkes- och miljömedicin för specialiteten arbets- och miljömedicin.

3 § En av verksamhetscheferna och en av handledarna ska ha ett huvudansvar för specialiseringstjänstgöringen.

Verksamhetscheferna ska genom en överenskommelse utse vem av dem som ska vara huvudansvarig. Detsamma ska gälla för handledarna.

4 § Den huvudansvarige verksamhetschefen ska ansvara för att

1. ett utbildningsprogram för ST-läkaren upprättas,
2. handledare med relevant specialistkompetens utses,
3. ST-läkaren ges handledning, och
4. i samråd med den huvudansvarige handledaren samordna intygsförfarandet när ST-läkaren uppnått alla krav i målbeskrivningen.

5 § Den huvudansvarige handledaren ska

1. i samråd med den huvudansvarige verksamhetschefen upprätta ett utbildningsprogram för ST-läkaren,
2. ge ST-läkaren handledning, och
3. i samråd med den huvudansvarige verksamhetschefen samordna intygsförfarandet när ST-läkaren uppnått alla krav i målbeskrivningen.

6 § Verksamhetscheferna och handledarna ansvarar inom respektive medicinskt specialområde för att intyga att ST-läkaren har uppnått målbeskrivningens krav i dessa delar.

7 § I specialiteten bild- och funktionsmedicin ska den som är specialistkompetent i medicinsk radiologi kunna handleda och godkänna ST-läkare som utbildas inom specialiteten.

5 kap. Medicinska specialiteter (SOSFS 2009:1).

1 § De medicinska specialiteterna delas in i bas- och grenspecialiteter samt tilläggspecialiteterna Akutsjukvård och Smärtlindring.

Senaste version av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:17) om läkarnas specialiseringstjänstgöring

För att få bevis om specialistkompetens i en grenspecialitet krävs innehav av bevis om specialistkompetens i en basspecialitet. Vilken basspecialitet som krävs för en viss grenspecialitet framgår av 2 §.

För att få bevis om specialistkompetens i en tilläggspecialitet krävs innehav av bevis om specialistkompetens i en basspecialitet enligt de förutsättningar som anges i 3-6 §§. (SOSFS 2009:1).

Allmänna råd

En legitimerad läkare som vill uppnå kompetens i en gren- eller tilläggspecialitet kan i begränsad omfattning påbörja fördjupning i den tänkta gren- eller tilläggspecialiteten inom ramen för specialiseringstjänstgöringen i basspecialiteten.

2 § De bas- och grenspecialiteter inom vilka specialistkompetens uppnås är följande.

Basspecialitet	Grenspecialitet
<i>Kirurgiska specialiteter</i>	
Kirurgi	Urologi Barn- och ungdomskirurgi Plastikkirurgi Kärkirurgi
Thoraxkirurgi	
Ortopedi	Handkirurgi
Anestesi och intensivvård	
Obstetrik och gynekologi	
Öron-, näs- och halssjukdomar	Hörsel- och balansrubbingar Röst- och talrubbingar
Ögonsjukdomar	
<i>Invärtesmedicinska specialiteter</i>	
Intermedicin	Kardiologi Medicinsk gastroenterologi och hepatologi Endokrinologi och diabetologi Medicinska njursjukdomar Lungsjukdomar Hematologi Allergologi
Geriatrisk	
<i>Barnmedicinska specialiteter</i>	
Barn- och ungdomsmedicin	Barn- och ungdomsallergologi Barn- och ungdomsneurologi med habilitering Neonatologi Barnonkologi Barnkardiologi
<i>Psykiatriska specialiteter</i>	
Psykiatri	Rättspsykiatri
Barn- och ungdomspsykiatri	
<i>Bild- och funktionsmedicinska specialiteter</i>	
Bild- och funktionsmedicin	Neuroradiologi Nukleärmedicin Klinisk fysiologi
<i>Laboratoriemedicinska specialiteter</i>	
Klinisk immunologi och transfusionsmedicin	
Klinisk bakteriologi och virologi	
Klinisk kemi	
Klinisk farmakologi	
Klinisk patologi	
Rättsmedicin	
<i>Neurospecialiteter</i>	
Neurologi	
Neurokirurgi	
Klinisk neurofysiologi	

Senaste version av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:17) om läkarnas specialiseringstjänstgöring

Rehabiliteringsmedicin

Enskilda basspecialiteter

Allmänmedicin

Onkologi

Gynekologisk onkologi

Infektionsmedicin

Klinisk genetik

Arbets- och miljömedicin

Hud- och könssjukdomar

Reumatologi

Socialmedicin

(SOSFS 2009:1)

3 § För att få bevis om specialistkompetens i akutsjukvård krävs innehav av specialistkompetensbevis i en basspecialitet som tillhör någon av

1. de kirurgiska specialiteterna,
2. de invärtesmedicinska specialiteterna,
3. de barnmedicinska specialiteterna,
4. de psykiatriska specialiteterna,
5. neurospecialiteterna (med undantag för klinisk neurofysiologi), eller
6. de enskilda basspecialiteterna (med undantag för socialmedicin och klinisk genetik). (SOSFS 2009:1).

4 § För den som fått legitimation som läkare före den 1 juli 2006 och som ansöker om specialistkompetens i akutsjukvård samt önskar tillgodoräkna specialistkompetens i enlighet med äldre bestämmelser ska följande gälla.

För att få bevis om specialistkompetens i akutsjukvård krävs innehav av bevis om specialistkompetens i en specialitet som tillhör någon av

1. de opererande specialiteterna,
2. de invärtesmedicinska specialiteterna,
3. de barnmedicinska specialiteterna,
4. de psykiatriska specialiteterna, eller
5. de enskilda specialiteterna allmänmedicin, företagshälsovård, skolhälsovård, hud- och könssjukdomar, neurologi, infektionssjukdomar, rehabiliteringsmedicin, onkologi och smärtlindring. (SOSFS 2009:1).

5 § För att få bevis om specialistkompetens i smärtlindring krävs innehav av specialistkompetensbevis i en basspecialitet som tillhör någon av

1. de kirurgiska specialiteterna,
2. de invärtesmedicinska specialiteterna,
3. de barnmedicinska specialiteterna,
4. de psykiatriska specialiteterna,
5. neurospecialiteterna (med undantag för klinisk neurofysiologi), eller
6. de enskilda basspecialiteterna (med undantag för socialmedicin och klinisk genetik). (SOSFS 2009:1).

6 § För den som fått legitimation som läkare före den 1 juli 2006 och som ansöker om specialistkompetens i smärtlindring samt önskar tillgodoräkna specialistkompetens i enlighet med äldre bestämmelser ska följande gälla.

För att få bevis om specialistkompetens i smärtlindring krävs innehav av bevis om specialistkompetens i en specialitet som tillhör någon av

1. de opererande specialiteterna,
2. de invärtesmedicinska specialiteterna,
3. de barnmedicinska specialiteterna,
4. de psykiatriska specialiteterna, eller
5. någon av de enskilda specialiteterna allmänmedicin, företagshälsovård, skolhälsovård, hud- och könssjukdomar, neurologi, infektionssjukdomar, rehabiliteringsmedicin och onkologi. (SOSFS 2009:1).

6 kap. Tillgodoräknande av meriter från forskarutbildning och utlandstjänstgöring

1 § Av 4 kap. 1 § patientsäkerhetsförordningen (2010:1369) framgår det att meriter från forskarutbildning får

<http://www.socialstyrelsen.se/sosfs>

Utskriftsdatum: 17 augusti 2018

Sida 5 av 7

Senaste version av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:17) om läkarnas specialiseringstjänstgöring

tillgodoräknas i specialiseringstjänstgöringen.

Under förutsättning att kraven i aktuell målbeskrivning är uppfyllda ska Socialstyrelsen utfärda specialistkompetensbevis efter minst fyra och ett halvt års tjänstgöring om ST-läkaren har

1. en svensk doktorexamen, eller
2. en utländsk doktorexamen som av svenskt universitet eller högskola eller, i förekommande fall, av Högskoleverket bedömts motsvara en svensk doktorexamen. (SOSFS 2012:8)

2 § Tjänstgöring vid en sjukvårdsinrättning eller motsvarande i ett annat land än Sverige (utlandstjänstgöring) får tillgodoräknas i specialiseringstjänstgöringen, om den

1. har ingått som en del av ett individuellt utbildningsprogram,
2. har genomförts under handledning,
3. kan styrkas med ett intyg som har utfärdats av inrättningens verksamhetschef eller motsvarande, och
4. har lett till uppfyllelse av planerad delmålskompetens enligt den verksamhetschef som ska intyga att målbeskrivningens krav i sin helhet är uppfyllda.

Intyget under punkten 3 ska innefatta en kort beskrivning av den verksamhet som bedrivs på inrättningen.

3 § För läkare med legitimation från tredje land (en stat som inte ingår i Europeiska unionen eller är ansluten till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet) får tjänstgöring tillgodoräknas i enlighet med 2 § från tidpunkten för denna legitimation.

7 kap. Ansöknings- och godkännandeförfarande

1 § Av 4 kap. 10 § patientsäkerhetslagen (2010:659) framgår det att ansökan om bevis om specialistkompetens prövas av Socialstyrelsen. (SOSFS 2012:8)

2 § Vid enhet där verksamhet inom den avsedda specialiteten bedrivs ska verksamhetschefen, eller den läkare med avsedd specialistkompetens till vilken verksamhetschefen har gett uppdraget, och handledaren ansvara för att det angivna utbildningsmålet uppnås.

Ansökan

3 § Ansökan om bevis om specialistkompetens enligt 4 kap. 8 § patientsäkerhetslagen (2010:659) ska göras på särskild blankett ([bilaga 1](#)). Ansökan ska skickas till Socialstyrelsen. (SOSFS 2012:8)

4 § Verksamhetschefen, eller den läkare med avsedd specialistkompetens till vilken verksamhetschefen har gett uppdraget, och handledaren ska utfärda ett intyg på särskild blankett ([bilaga 2](#)) som visar att ST-läkaren har

1. tillägnat sig de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som anges i den fastställda målbeskrivningen för den sökta specialiteten,
2. fullgjort minst fem års tjänstgöring under handledning, och
3. använt sig av lärandemetoderna i målbeskrivningen i den mån de avser lärandemetoder som anges i 7 §.

Av intyget ska det även framgå om eventuell utlandstjänstgöring varit relevant för uppfyllelse av mål eller delmål i målbeskrivningen.

Intyget ska bifogas ansökan till Socialstyrelsen. (SOSFS 2012:8)

5 § I de fall verksamhetschefen har gett uppdraget att utfärda intyget enligt 4 § till en läkare med avsedd specialistkompetens ska detta intygas av verksamhetschefen ([bilaga 2](#)).

I de fall verksamhetschefen har varit handledare för ST-läkaren ska verksamhetschefen utse en läkare med avsedd specialistkompetens som vid sidan av honom eller henne själv ska intyga den uppnådda kompetensen ([bilaga 2](#)).

6 § Om ST-läkaren har tjänstgjort vid flera enheter, svarar verksamhetschefen, eller den läkare med avsedd specialistkompetens till vilken verksamhetschefen har gett uppdraget, vid den enhet inom den sökta specialiteten där ST-läkaren senast tjänstgjort för intyget. Verksamhetschefen ska då samråda med verksamhetscheferna, eller den läkare med avsedd specialistkompetens till vilken verksamhetschefen har gett uppdraget, vid de enheter där ST-läkaren tidigare har tjänstgjort ([bilaga 2](#)).

7 § Följande lärandemetoder i målbeskrivningarna ska användas och redovisas genom intyg på särskilda blanketter (bilagorna 3–7):

Senaste version av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:17) om läkarnas specialiseringstjänstgöring

1. kliniska tjänstgöringar,
2. auskultationer – endast när lärandemetoden är angiven i målbeskrivningen som alternativ till klinisk tjänstgöring,
3. kurser,
4. skriftliga individuella arbeten enligt vetenskapliga principer, och
5. kvalitets- och utvecklingsarbeten.

Intygen ska skickas till Socialstyrelsen i samband med ansökan om specialistkompetens. (SOSFS 2012:8)

Allmänna råd

Som kompletterande lärandemetoder till de i 7 § angivna bör följande användas:

- undervisa under handledning,
- handleda under handledning,
- vårdteamarbete under handledning,
- seminarium,
- större yrkesrelaterad sammankomst,
- diagnostik- och behandlingskonferens,
- träning i simulerad miljö,
- medsittning,
- inomprofessionell reflektion i grupp, och
- teoretiska studier.

Godkännande

8 § Socialstyrelsen ska på grundval av ansökan pröva om kravet på tjänstgöringstid under minst fem år enligt 4 kap. 1 § patientsäkerhetsförordningen (2010:1369) är uppnått samt om kraven i målbeskrivningen är uppfyllda. (SOSFS 2012:8)

Bilagor

Bilaga 1. Ansökan om specialistkompetens

Bilaga 2. Intyg om uppnådd kompetens enligt målbeskrivning för specialiseringstjänstgöring (ST)

Bilaga 3. Intyg över godkända lärandemoment i enlighet med målbeskrivningen avseende klinisk tjänstgöring

Bilaga 4. Intyg över godkända lärandemoment i enlighet med målbeskrivningen avseende auskultation

Bilaga 5. Intyg över godkända lärandemoment i enlighet med målbeskrivningen avseende kurs

Bilaga 6. Intyg över godkända lärandemoment i enlighet med målbeskrivningen avseende skriftligt individuellt arbete enligt vetenskapliga principer

Bilaga 7. Intyg över godkända lärandemoment i enlighet med målbeskrivningen avseende kvalitets- och utvecklingsarbete